

Kurucusu:
Dr. Mehmet Ali UZ

Yayın Kurulu:
Dr. Mehmet Ali UZ
Prof. Dr. Saim SAKAOĞLU
Hasan YAŞAR
Ahmet ÇELİK
Ali IŞIK
Av. Serdar CEYLAN

CİLT: 24 • SAYI: 41
25 Şubat 2026 ÇARŞAMBA

KADEMİK

Sayfalar

Merhaba

f /akademiksayfalar

www.merhabahaber.com

OSMANLI KONYA'SINDA MAHALLE, KOMŞULUK HUKUKU VE SOSYAL DENETİM (Şer'îyye Sicillerine Dayalı Bir Analiz)

Osmanlı şehir düzeninde mahalle, yalnızca konutların bir araya geldiği fiziksel bir yerleşim alanı değil; sakinlerin birbirlerinin maddî ve manevî durumlarından sorumlu olduğu, hukukî ve ahlâkî yükümlülüklerin paylaşıldığı kurumsal bir sosyal birimdir. Osmanlı Konya'sına ait şer'îyye sicilleri, mahallenin bu çok katmanlı yapısını ayrıntılı biçimde belgelemekte; mülkiyet tanımlarından komşuluk hukukuna, mahremiyet ihlallerinden sosyal disiplin uygulamalarına kadar geniş bir alanı gözler önüne sermektedir.¹

Bu çalışma, Konya şer'îyye sicilleri ışığında **mahalle-mekân ilişkisini, komşuluk hukukunu, mahremi-**

yet denetimini ve sosyal dayanışma mekanizmalarını bütüncül bir çerçevede ele almayı amaçlamaktadır. Bu meyanda, çalışmanın temel kaynaklarını oluşturan

Konya Şer'îyye Sicilleri'ni ilmî titizlikle transkribe edip neşrederek araştırmacıların istifadesine sunan ve bu sahada öncü akademik çalışmalara imza atan kıymetli meslektaşım **Prof Dr İzzet Sak'a** şükranlarımı sunarım.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi bu mütevazı çalışmanın temel kaynağını, **Konya Şer'îyye Sicilleri** oluşturmaktadır ki; inceleme, XVI-XVIII. yüzyıllara ait sicil defterlerinde yer alan:

gayrimenkul satış ve tescil kayıtları,
sınır (hudûd) tarifleri,

Prof. Dr. Mehmet
İPÇİOĞLU

komşuluk ihtilafları,
mahremiyet ve yapılaşma
davaları,
mahalleden ihraç (tard)
kararları,
vakıf, vasiyet ve sosyal
yardımlaşma kayıtlarından
seçilen örnekler
üzerinden yürütülmüştür.
Belgeler, içerik analizi yöntemiyle tematik başlıklar altında değerlendirilmiş; mekânî veriler sosyal ve hukukî bağlamı içinde yorumlanmıştır.

1. Mekânî Tanımlama ve Hudûd Sistemi

Osmanlı hukukunda bir taşınmazın mülkiyetinin tespiti sırasında sınırların belirlenmesi, yalnızca geometrik veya teknik bir işlem olarak görülmemiş; bilakis mülkün içinde yer aldığı **sosyal çevreyle birlikte** tanımlanması esas alınmıştır. Bu çerçevede,

şer'iyce sicillerinde sınırlar çoğu zaman doğal ölçüler veya haritalar üzerinden değil, **komşu mülk sahiplerinin isimleri** zikredilerek tayin edilmiştir. Sicillerde yaygın olarak kullanılan "**dört tarafı ma'lûmü'l-hudûd**" ibaresi, bir taşınmazın hudutlarının hem hukukî hem de içtimâî açıdan açık ve ihtilafsız olduğuna işaret etmektedir.²

Bu tür hudûd tarifleri, mülkü mücerred bir yer parçası olmaktan çıkararak, onu mahalle dokusu ve komşuluk ilişkileri içinde anlamlandırmaktadır. Zira bir mülkün sınırları, doğrudan doğruya çevresindeki hanelerle irtibatlandırılmakta; böylece her bir komşu, sınırın fiilî bir unsuru hâline gelmektedir. Bu durum, Osmanlı şehir hukukunda mülkiyetin ferdi bir hak olmasının yanında, **içtimai bir sorumluluk alanı** olarak da ele alındığını göstermektedir.

Hudûd tariflerinde komşu isimlerinin zikredilmesi, aynı zamanda ileride doğabilecek ihtilafların önleyici bir mekanizması olarak görev görmüştür. Komşular, mülk sınırlarının doğal şahitleri konumunda olup, herhangi bir sınır ihlali veya müdahale durumunda mahkemeye

başvurabilecek meşru taraflar olarak kabul edilmiştir. Bu yönüyle söz konusu yöntem, komşuları yalnızca mekâna bitişik unsurlar olmaktan çıkararak, **birbirlerinin mülkiyet haklarına fiilî ve hukukî şahitler** hâline getirmiştir.³

Öte yandan hudûd sisteminin bu şekilde işletilmesi, devletin mülkiyet ilişkilerini denetleme yükünü kısmen mahalle halkına devrettiğini de göstermektedir. Kadı mahkemesi tarafından kayda geçirilen bu tarifler, resmî bir hüviyet kazanmakla birlikte, günlük hayatta sınırların korunması büyük ölçüde komşuluk ilişkilerinin sürekliliği ve mahalle içi sosyal denetim sayesinde sağlanmıştır. Böylece mülkiyet hukuku, merkezî otoritenin yanı sıra mahalle ölçeğinde işleyen bir içtimai mutabakatla teminat altına alınmıştır.

Kısacası Osmanlı Konya'sında hudûd sistemi, taşınmaz mülkiyetini yalnızca fizikî sınırlar üzerinden değil; **mahallî ilişkiler, komşuluk hukuku ve sosyal denge** üzerinden tanımla-

yan çok katmanlı bir yapıya sahip olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu yapı, Osmanlı şehir düzeninde mekânın, ferdî mülkiyet ile içtimai mesuliyet arasında kurulan hassas dengenin müşahhas bir tezahürü olduğunu ortaya koymaktadır.

2. Müşterek Mekânlar ve İrtifak Hakları

Osmanlı şehirlerinde konut dokusu, katı ve keskin mülkiyet ayrımlarından ziyade, **müşterek kullanım alanları** etrafında şekillenmiştir. Konya örneğinde sokak kapıları, geçiş yolları, avlu girişleri ve su kanalları gibi unsurların birden fazla hane tarafından ortaklaşa kullanıldığı görülmektedir. Şer'îyye sicillerinde "**zokak kapusu müşterek**" ibaresiyle kaydedilen girişler, mahalle

içindeki yerleşimin mutlak sınırlar yerine **paylaşım ve karşılıklı rıza esasına** dayandığını açık biçimde ortaya koymaktadır.⁴

Bu müstereklik, yalnızca fiilî bir kullanım pratiği olmayıp, Osmanlı hukukunda **irtifak hakları** çerçevesinde tanımlanmış ve korunmuştur. İrtifak hakları, bir taşınmazın malikine, komşu taşınmaz üzerinde sınırlı ve belirli bir kullanma yetkisi tanıyan hukukî düzenlemeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Konya şer'iyeye sicillerinde en sık rastlanan irtifak türleri arasında **hakk-ı mürûr** (geçiş hakkı) ve **hakk-ı mecrâ** (su yolu hakkı) yer almaktadır.

Hakk-ı mürûr, bir hanenin veya arazinin, komşu mülk üzerinden geçiş olmaksızın kullanılamadığı durumlarda, kadîmden beri süregelen geçiş yolunun korunmasını temin etmiştir. Benzer şekilde hakk-ı mecrâ, evlere ve bahçelere su ulaştıran kanalların, komşu mülklerden geçse dahi kesintiye uğratılamayacağına hükme bağlamıştır. Bu haklar, **kadîm istimal** ilkesine dayanarak muhafaza edilmiş; yeni inşa edilen yapılar veya yapılan tadilatlar sebebiyle bu irtifaklara zarar verilmesi hukukî olarak men edilmiştir.⁵

Sicillerde yer alan ihtilaf kayıtları, irtifak haklarının ihlalinin yalnızca mülkiyet hakkına değil, mahalle içi huzura da zarar verdiğinin ka-

bul edildiğini göstermektedir. Bu nedenle kadı, irtifak hakkını ihlal eden yapının yıkılmasına, daraltılan yolun eski hâline getirilmesine veya su mecrasının yeniden açılmasına hükmedebilmiştir. Böylece müsterek mekânlar, ferdî tasarrufun sınırlandırıldığı; fakat mahalle bütünlüğünün korunduğu alanlar olarak öne çıkmıştır.

Netice itibarıyla Konya'daki müsterek mekânlar ve bunlara bağlı irtifak hakları, Osmanlı şehir hayatında mülkiyetin mutlak değil, **sosyal ilişkilerle kayıtlı ve sınırlandırılmış** bir hak olarak algılandığını göstermektedir. Bu yapı, mahalle sakinleri arasında karşılıklı bağımlılığı ve birlikte yaşama kültürünü güçlendiren temel unsurlardan biri olmuştur.

3. Mahremiyet ve Yapılaşmanın Denetimi

Osmanlı komşuluk hukukunun en hassas ve titizlikle korunan alanlarından birini mahremiyet ilkesi oluşturmaktadır. Konut mimarisi ve yerleşim düzeni, bireylerin özel hayatını muhafaza etmeyi esas alan bu ilke doğrultusunda şekillendirilmiştir. Şer'iyeye sicillerinde yer alan kayıtlar, bir evin pencere, kapı veya teras gibi unsurlarının komşu hanenin **dâhiliye** yahut **makarr-ı nîsvân** olarak tanımlanan mahrem alanlarını doğrudan görecekte şekilde düzenlenmesi-

ni, açık bir hukukî ihlal olarak değerlendirmiştir. Bu tür durumlar, komşuya verilen zarar derecesine göre “**fâhiş zarar**” kapsamında ele alınmıştır.⁶

Mahremiyet ihlallerine ilişkin şikâyetlerde kadı, meseleyi yalnızca teorik bir hukuk meselesi olarak ele almamış; çoğu zaman mimarbaşı ve nâibleri görevlendirerek **mahallinde keşif** yaptırmıştır. Keşif sırasında yapının konumu, pencerenin yüksekliği, görüş açısı ve komşu haneyle arasındaki mesafe gibi unsurlar dikkate alınmış; ihlalin fiilî olarak gerçekleşip gerçekleşmediği somut biçimde tespit edilmiştir. Bu uygulama, Osmanlı yargı pratiğinde hukukî hükmün, teknik ve mimarî verilerle desteklendiğini göstermesi bakımından önemlidir.

İhlalin sabit görülmesi hâ-

linde kadı, mahremiyetin yeniden tesis edilmesini hedefleyen çeşitli tedbirler almıştır. Sicillerde en sık karşılaşılan hükümler arasında, mahrem alanı gören pencerenin tamamen kapatılması, pencere yüksekliğinin düşürülmesi veya önüne **tahta perde** şeklinde siper yapılması yer almaktadır.⁷ Bu çözümler, hem zarar gören komşunun hakkını korumayı hem de yapıyı tamamen işlevsiz kılmadan içtimâi dengeyi sağlamayı amaçlamıştır.

Mahremiyetin bu şekilde hukukî ve mimarî denetime tabi tutulması, Osmanlı şehir hayatında ferdî tasarruf özgürlüğünün mutlak olmadığını; başkalarının özel alanına zarar verdiği noktada sınırlandırıldığını ortaya koymaktadır. Bu yaklaşım, komşuluk ilişkilerinin sürekliliğini ve mahalle içi huzuru önceleyen bir şehir anlayışı-

nın yansımasıdır. Dolayısıyla mahremiyet, Osmanlı Kon-ya'sında yalnızca ahlâkî bir değer değil; **yargı eliyle ko-runan, somut sonuçlar doğuran bir hukuk normu** olarak karşımıza çıkmaktadır.

4. Sosyal Denetim ve Mahalleden İhraç (Tard)

Osmanlı şehir hayatında mahalle, yalnızca fiziki bir yerleşim birimi değil; aynı zamanda ahlâkî düzenin korunmasına hizmet eden etkin bir **sosyal denetim alanı** olarak işlev görmüştür. Mahalle sakinleri, ortak değerler ve dinî-ahlâkî normlar etrafında şekillenen bir topluluk bilinciyle hareket etmiş; bireysel davranışların mahalle huzurunu bozduğu durumlarda kolektif refleksler geliştirmiştir. Bu bağlamda şer'îyye sicilleri, mahalle ölçeğinde işleyen bu denetim mekanizmasını somut örneklerle belgelemektedir.

Sicil kayıtlarında, içki içtiği sabit olan, nâ-mahrem kimseleri hanesinde barındıran veya **“şer ve şekâvet üzere”** olduğu ifade edilen bazı şahısların, mahalle halkının müşterek beyanı ve şikâyeti üzerine mahalleden ihraç edildiği görülmektedir.⁸ Bu tür davalarda kadı, tekil şikâyetlerden ziyade, mahalle ahalisinin genel kanaatini esas almış; çoğu zaman ileri gelenlerin ve komşuların şehadetine başvurmuştur. Böy-

lece ihraç kararı, keyfî bir tasarruf olmaktan çıkarılarak topluluk iradesine dayandırılmıştır.

Mahalleden ihraç anlamına gelen tard uygulaması, Osmanlı hukukunda cezaî yaptırımlardan farklı olarak, bireyin davranışlarının kamusal huzur üzerindeki olumsuz etkisini gidermeyi hedefleyen **önleyici ve ıslah edici** bir tedbir niteliği taşımaktadır. Tard edilen şahsın malına veya canına yönelik doğrudan bir müdahale söz konusu olmamakla birlikte, mahalle dokusundan çıkarılması, sosyal çevreyle kurduğu bağların koparılması anlamına gelmiştir. Bu yönüyle ihraç, mahalleye mensubiyetin yalnızca ikametle değil, aynı zamanda ahlâkî uyumla da ilişkili olduğunu göstermektedir.

Bu uygulama, ferdî davranışların kamusal huzur üzerindeki etkisini dikkate alan, mahalle merkezli **kolektif bir sosyal disiplin mekanizmasına** işaret etmektedir. Devlet otoritesi, kadı mahkemesi aracılığıyla bu kolektif iradeyi hukukî bir çerçeveye oturtmuş; böylece mahalle halkının ahlâkî düzeni koruma çabası meşruiyet kazanmıştır. Sonuç olarak mahallenin, Osmanlı şehir düzeninde yalnızca barınma alanı değil; sosyal normların üretildiği, denetlendiği ve gerektiğinde yaptırımla desteklendiği canlı bir içtimâî yapı olduğu anlaşılmaktadır.

5. Dayanışma ve Sosyal Yardımlaşma

Osmanlı şehir hayatında mahalle dayanışmasının müesseses ve süreklilik arz eden temelini **avâriz vakıfları** oluşturmaktadır. Olağanüstü hâllerde veya devlet tarafından tahsil edilen avâriz vergilerinin mahalle halkı üzerindeki yükünü hafifletmek amacıyla tesis edilen bu vakıflar, zamanla yalnızca mali bir düzenleme olmaktan çıkmış; mahalle ölçeğinde işleyen kapsamlı bir **sosyal yardımlaşma kurumu** hüviyeti kazanmıştır. Konya şer'iyye sicillerinde yer alan kayıtlar, avâriz vakıflarının mahalle içi dayanışmanın kurumsal çerçevesini belirlediğini açık biçimde ortaya koymaktadır.

Bu vakıflar aracılığıyla, öncelikle ihtiyaç sahibi fakir hanelerin vergi yükleri hafifletilmiş; ödeme gücü olmayan ailelerin avâriz borçları, vakıf gelirlerinden karşılanmıştır. Bunun yanı sıra mahalle içindeki yol ve kaldırım düzenlemeleri, su yollarının tamiri ve çeşmelerin bakımı gibi kamusal hizmetler de yine bu vakıfların sağladığı mali imkânlarla yürütülmüştür. Aynı şekilde mescitlerin aydınlatılması, kandil yağı temini ve yapıların bakım-onarım giderleri de avâriz vakıfları vasıtasıyla karşılanmıştır.⁹

Sicil kayıtları, mahalle dayanışmasının yalnızca maddî yardımlarla sınırlı kalmadığını; içtimâî sorumluluk bilin-

cini yansıtan daha geniş bir alanı kapsadığını göstermektedir. Yetimlerin korunması ve geçimlerinin temin edilmesi, cenaze masraflarının mahalle bütçesinden karşılanması ve mahalle hizmetlerine yönelik yapılan vasiyetler, bu dayanışma ağının önemli unsurları arasında yer almaktadır.¹⁰ Bu uygulamalar, mahalle sakinlerinin bireysel ihtiyaçları kolektif bir mesele olarak gördüklerini ve sosyal riskleri birlikte üstlendiklerini ortaya koymaktadır.

Bu çerçevede avâriz vakıfları, Osmanlı Konya'sında mahallenin yalnızca idarî veya mekânsal bir birim olmadığını; aynı zamanda sosyal adaletin, yardımlaşmanın ve karşılıklı sorumluluğun somutlaştığı bir yapı olduğunu göstermektedir. Mahalle, bu yönüyle modern anlamda bir sosyal güvenlik sisteminin yerel ve gönüllü bir öncülü olarak değerlendirilebilir. Böylece Osmanlı şehir düzeninde devlet, vakıf ve mahalle topluluğu arasında kurulan iş birliği, içtimâî dayanışmanın sürekliliğini temin eden temel unsurlardan biri hâline gelmiştir.

Netice olarak; Konya şer'îyye sicilleri, Osmanlı şehir hayatında mahallenin yalnızca bir yerleşim birimi değil; **hukuk, ahlâk ve dayanışma temelli bir içtimâî organizasyon** olduğunu açıkça göstermektedir.

Mekâna bağlı sınırlar, komşuluk sorumluluğu ile iç içe geçmiş; mahremiyet, hem mimarî hem hukukî denetimle korunmuş; sosyal düzen ise mahalle halkının kolektif iradesiyle sağlanmıştır. Bu yönüyle Osmanlı Konya mahallesi, ferdî haklarla içtimâî sorumluluk arasında dengeli bir şehir modeli sunmaktadır.

Dipnotlar

- 1-Özpolat, Leyla ve Sak, İzzet. (2018). *Konya Kadı Sicili Defter 1*. Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Yayınları, s. 56.
- 2-Sak, İzzet. (Hazırlayan). *Konya Kadı Sicili Defter 7*. Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Yayınları, s. 24.
- 3-Sak, İ. (2012). *Konya Kadı Sicili Defter 52*. Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Yayınları, s. 36-37.
- 4-Sak, İ. (2012). *Konya Kadı Sicili Defter 52*. Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Yayınları, s. 42.
- 5-Sak, İ. (Haz.). *Konya Kadı Sicili Defter 41*. Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Yayınları, s. 185.
- 6-Özpolat, L. ve Sak, İ. (2018). *Konya Kadı Sicili Defter 1*. Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Yayınları, s. 290.
- 7-Sak, İ. (2012). *Konya Kadı Sicili Defter 52*. Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Yayınları, s. 110-111.
- 8-Sak, İ. (Haz.). *Konya Kadı Sicili Defter 45*. Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Yayınları, s. 331.
- 9-Sak, İ. (Haz.). *Konya Kadı Sicili Defter 14*. Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Yayınları, s. 83.
- 10-Sak, İ. (Haz.). *Konya Kadı Sicili Defter 11*. Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Yayınları, s. 188.

SELÇUK ÜNİVERSİTESİ HATIRALARI: 3 KAYIP MAKALE PEŞİNDE

Bugüne kadar roman, hikâye, şiir, hatıra, vb. alanlarında kaç kitap okuduğumuzu bilmiyoruz. Lise yıllarımda bunların listesini tutar, kendimizce okunması gereken benzer kitapları arardık. Okuyup okumadığımızı, okuduksa ne zaman okuduğumu hatırlayamadığımız kitaplardan birinin adı zaman zaman gündemimize düşer, değişik sebeplerle cümlelerimize konuk olurdu. O kitap biraz önce kapımızı tıklatmadan bacadan giriverdi: *Kayıp Aranıyor...* Sait Faik Abasıyanık ile bir sevgi bağınız varsa selamına ortak olacaksınız demektir. Biz de, *hâfıza-i beşer nisyân ile maluldur* diyerek artık kapı komşumuz değil bahçe komşumuz olan Gugil Amca'mıza danışıverdik. Bakınız bu hafızası çok kuvvetli olan ihtiyar amcamız bu kitap neler söyleyivermiş:

Türk yazar Sait Faik Abasıyanık'ın 1953 yılında yayımlanan ikinci ve son romanıdır. Roman ilk olarak Hürriyet Gazetesi'nde 28 Haziran 1953 ile 1 Ağustos 1953 tarihleri arasında otuz altı bölüm olarak yayımlandı. Romanın el yazısı müsveddeleri Sait Faik Abasıyanık Müzesi'nde sergilenmektedir.

"Nereden çıktı bu kayıp kavramı?" demeyiniz, yazımızı bu kelime üzerine kuracağımıza göre biraz *kayıpçı* olmamızın bir sıkıntı doğuracağını sanmıyorum.

Bir gün Karatay Belediyesi'nden bir yazı aldık. Bir *Karatay Kitabı* hazırlamak istiyorlarmış. Eli kalem tutanlar arasında sayıldığımız için bizi de unutmamışlar. Olumlu cevap verdik. Hâlâ eli kalem tutanlar arasında bu ilçe-mizle ilgili yazı hazırlayacak olanlarımız var. Biz de o yıllarda 60'ı çoktan geçmişiz. Evimiz yeni sınırlara göre Meram'da kalmış ama iki dayımın yazlık evleri/bağları Kumköprü'de. Üstelik ağabeyim Hasan Sakaoğlu da Karatay'ı bizden çok daha iyi bilir. Ne de olsa Karatay'ın damadı.

Kumköprü adı ve yeri ile ilgili bir yazı kaleme almayı planladık. Ağabeyimizden de ek bilgiler alacağımızı umuyorduk. Aldık da. Yazımızı tamamlayıp verilen adrese gönderdik.

Bir süre sonra Karatay Belediyesi'nin o günlerdeki başkanı Mehmet Hançerli Bey'in imzasıyla bir yazı aldık. Biz yazanları bir sabah kahvaltısına davet ediyor. Günü gelince yola koyuluyor, sofraya başı yapmaya gidiyoruz.

Her yıl eşe dosta gönderdiğimiz yıllık mektubumuzda bu kahvaltı ile ilgili bir de not düşmüşüz. O yılın önemli kahvaltılarını sayarken Hançerli Bey'in kahvaltısı için şöyle demişiz:

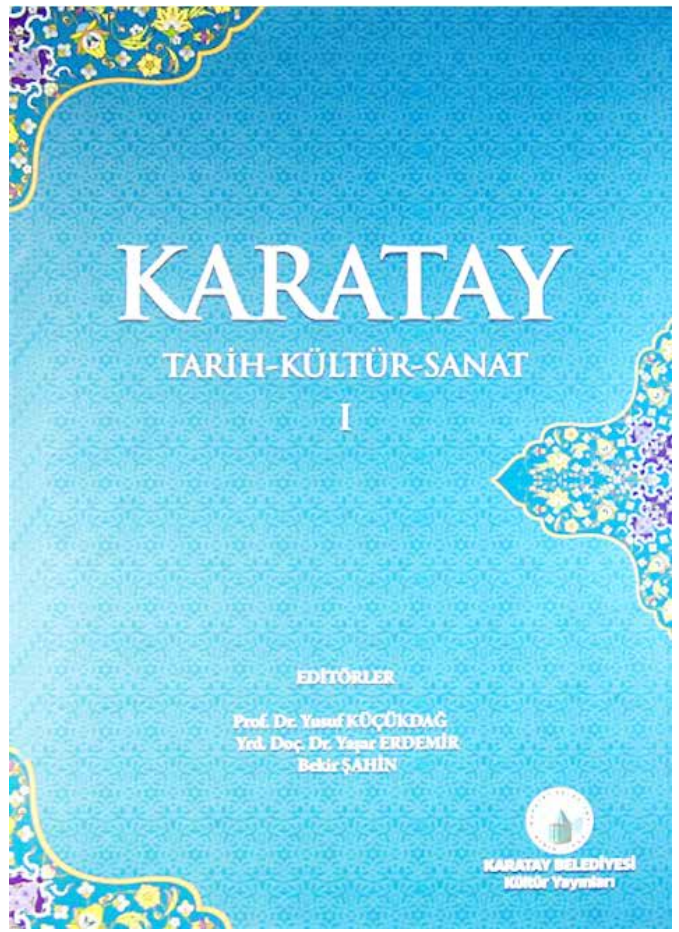
"... İkinci kahvaltıyı Karatay Belediye Başkanı Mehmet Hançerli verdi. 09 Ağustos 2010 sabahı, Adalet Parkı'ndaki kule-

nin üst katında idik. Konu: Karatay konulu prestij kitabı. Güzel bir kahvaltı... Sohbet... Konu ağırlıklı olarak Karatay... Derken bir ara başkan benim yazımı okuduğu işaret ederek adla ilgili birkaç cümle de etmişti. Kahvaltımızı tamamlayıp Dağıldık. İşi olan işinin başına, bizim gibi emekli olanlar da evlerine...

Aradan ne kadar geçti, bilmiyorum. Yıl da olabilir on beş ay da... Yolumuz üniversitemizin bir fakültesine düşmüştü. (O günlerde KTO Karatay Üniversitesi'nin de eli kulağında olabilir.) Emekli olduğumuz için o fakülteye arada bir uğrar, meslektaşlarımızla sohbet eder, görüş alışverişinde bulunurduk. O gün de böyle bir ziyaret için bir arkadaşımızın odasına uğramıştık. Ancak arkadaşımız o kadar yoğundu ki... Öğrenciler odaya girip çıkıyor, hocalarıyla bir şeyler konuşuyorlardı.

Biz de boş durmayalım diye önümüzdeki sehpanın üzerindeki yazılara göz atmak istedik. Kapalı filan değildi. O da ne? O yazılar *Karatay Kitabı*'nın hocamızın alanıyla ilgili olanları imiş. Yabancımız değil, içinde olduğumuz bir gerçeğin parçası idi o yazılar. Baktık, baktık, bir daha baktı, bizim Kumköprü konulu yazımız da bu yazıların arasında olmalıydı. Neyse, oda sahibinin başı rahatlayınca bizim yazıyı sorduk. Keşke sormaz olaydık. Nasıl bir cevap aldığımızı mutlaka anlatmalıyız:

“Hocam, (bizden çok genç olduğu için böyle diyordu), sizin yazı kaybolmuş (veya kayboldu)”.

O güzel halk söyleyişiyle tam da, “Vay anasına sayın seyriler!” demenin zamanı. Demedik tabii.

Ve kısa bir süre sonra odadan ayrıldık. O günlerdeki Türk Dil Kurumu'nun Türkçe Sözlük'ünde olmasa bile bizim kuralına uygun olarak türettiğimiz *muterif*'in odasında daha fazla kalmanızın bir anlamı olmayacaktı. Karatay Belediyesi'nin kendisine güvenip emanet ettiği bir yazıya yoksa ihanet mi edilmişti? Hayır, gerekli bilimsel duyarlılığı yakalayamamışlardı. Biz, bir ALO diyecek kadar yakında idik, aranılabilirlik. Ancak muterif arkadaş bizim yazımızı beğenmemiş olabilir!

Bu arkadaşımızın alanına girip de *kıyl ü kâl* faslını başlatacak değildik elbette. Kim bilir kayıp için ne güzel *mahanalar* bulunacaktı.

Kitap çıkmış, hem de iki cilt... Çok lüks baskılı. Helal olsun başkana. Kitapta 56 imzaya yer verilmiş: Yedi Prof., üç Doç., 16 Yrd. Doç. Dr., yedi Dr., üç Arş. Gör., bir uzm., ve on dokuz, sanat, bilim, kültür ve spor alanlarından seçkin imzalar... Ne yazık ki bizim adımız yookk... Niye olsun ki? Yazımızın olmadığı yerde adımızın ne işi olacak ki...

Kitabın basımı bitip de kamuoyuna duyurulması ile ilgili bir basın toplantısı yapıldı mı, bilmiyorum. Çünkü bizim irapta mahallimiz yok ki... Daha da vahimi, bu muhteşem kitabın çıktığını çok geç öğrendik. Nasıl mı? Bir iş için girdiğim bir esnaf dükkânında gördüm. Meğer ona kadar ulaştırmışlar. Artık bu esnaf arkadaş kültüre veya Karatay'a meftun mu idi de ona da göndermişlerdi!

Şu anda inceleyip bu klasik bilgileri verdiğim o iki cildi nasıl elde ettiğimize gelince... Ciltlerin bizde olmadığını öğrenen başka bir esnaf arkadaş, sağ olsun, kapımıza kadar getirip teslim edivermişti. Artık, benim de, içinde kayıp yazım olmasa bile *Karatay Kitabım* vardı. Kesinlikle böyle basit bir kayıp olayı (!) için başkanın başını ağrıta-cak değildik ya.

Kayıp yazımızın hikâyesi bu kadar. Sizin de hayatınız da böyle kayıplar olabilir, üzölmeyiniz. Atalar ne demişti: Taş yerinde ağırdır.

İşte o iki ciltten oluşan takımın künyesi:

KARATAY / TARİH-KÜLTÜR-SANAT, Editörler: (üç kişi), Konya 2012, XVI+1-561 s.

KARATAY / KARATAY BÖLGESİNDE EĞİTİM ÖĞRETİM VE KÜLTÜR KURUMLARI, Editörler, (üç kişi), Konya 2012, 563-1260 s.

Peki, bizim o kayıp yazımız ne oldu? Kaybolup gitti mi? Bazı tarihçiler, kitapların yazmadıklarını bilen anlatıcıların verdiği bilgileri, yazılı kaynak olarak kabul etmezler. O köprü ile ilgili bilgi bulabileceğimiz yazılı kaynak (belge) var mıdır acaba? Yok!!! O hâlde bizim yazı nasıl olur da kaybolur? Burada birer soru'nun ve sorun'unun olduğu açıktır.

İşte yazımızın künyesi:

“Hatıraların Penceresinden: 8 / Kumköprü Dedikleri Köprü Kumdan mıydı?”, *Merhaba / Akademik Sayfalar*, 12 (24), 04 Temmuz 2012, 371-373.

BİR ÇIRPIDA ESKİ VE YENİ KONYA SEYAHATİ

Prof.Dr.
Oktay
SARI

Orta yaşlarda olan kültür-sanat meraklısı her Konya'lı, Kâmil Uğurlu ismiyle tanışıktır. 1942 doğumlu olan Uğurlu yüksek mimarlığının yanı sıra Toplu Konut İdaresi Başkanlığı, Başbakanlık müşavirliği, Karaman Belediye Başkanlığı gibi görevlerde de bulunmuştur. Mimarlık ve sanat tarihi kitaplarına ilaveten yazdığı şehrengizlerle de tanınır. Karaman, Konya, Eskişehir, Kahramanmaraş, Sakarya-Oş, Kıbrıs şehrengizleri yayımlanan Uğurlu'nun geçen sene yani 83 yaşında iken eşiyle Artvin'i karış karış dolaşıp yeni şehrengizi için veri topladığını da biliyorum.

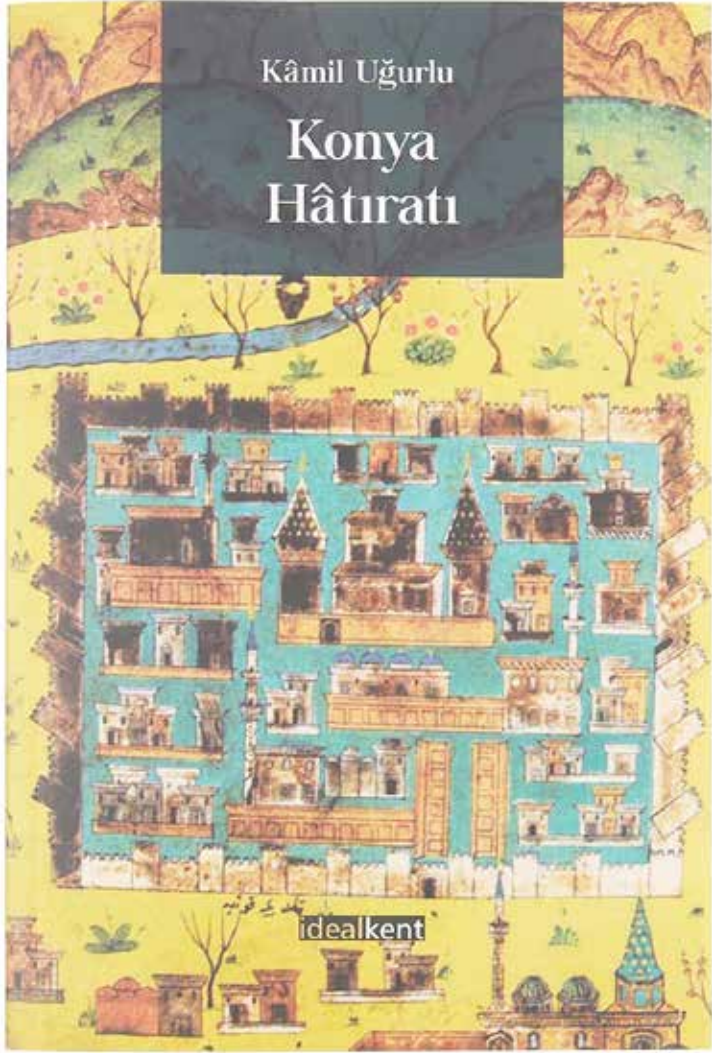
Vicahen tanışıklığımız çok yakın bir zamana dayanıyor. Bir keresinde kendisine dayım rahmetli Ali Umucalı'lar'dan bahsettiğimde dayımın Konya Lisesi'nden sınıf arkadaşı olduğunu ve çok sevdiğini belirtmişti. Son görüşmemizde söylediği "sevgili Ali'nin yeğeni olduğunuzu öğrendikten sonra sizi daha çok sevdim" cümlesini güzel bir anı olarak belleğimde yatacağım.

Uğurlu, kitabını bölümlere

ayırırken mevsim isimlerini kullanmış. Okuyucu önce bu mevsimlerin kendi hayat döngüsü ile paralel olduğunu düşünebilir ama tamamen öyle değil. Bahar kısmı çocukluk dönemini yansıtsa da diğer mevsimler için aynı şeyi söylemek doğru olmaz. Yazarın zihninden nasıl bir kurgu yapıp böyle bir isimlendirmeye gittiğini, bölüm başlıkları altına konuları nasıl yerleştirdiğini anlamak mümkün olmasa da kitaba güzel bir hava kattığını itiraf etmeliyim.

Kitabın ön sözüne İfâde-i Merâm denmesi sadece bir Osmanlıca ifade değil, aynı zamanda Konya'nın en nezih semti olan Meram'a da bir atıf. İlk cümlede Cemile Hala olarak da adlandırılan Hz. Mevlana muhibbi Annemarie Schimmel'den bahsedilmesi çok güzel bir başlangıç olmuş. Bu arada Schimmel'in harika bir otobiyografisi olan "Doğudan Batıya" (1) eserini de okuyuculara önermeden geçemeyeceğim ki bu eserde de harika Konya tasvirlerini ve o dönem Konya'sını bulmak mümkün.

Bahar I-İlk Gençlik bölümü Hadim Aladağ'da doğan

Uğurlu'nun ailesinden, çocukluğundan, Karaman'a göçüşlerinden ve yoksulluk ile yetersiz sağlık koşullarından bahseder. Mesleğimle de alakalı olan şu kısmı aktarmak isterim: "Doktorlar ile evliyâların (*kişisel notum: çoğul olan evliyâ kelimesine -lar eklenmesi yadırganabilir ama halk ağzında kullanımı da böyle*), kerâmet sunan evliyâların arasında fazlaca bir fark yoktu o zamanlar. Onlar şifâ dağıtan erenlerdi."

Bahar II-Ders Verir Hocaları bölümü, adı üstünde 1950-1960 yılları arasındaki Konya'nın eğitim camiasından kesitler aktarır. Konya Lisesi'nden bahsedilirken konu Mimar Muzaffer'e ve Konya'daki önemli eserlerine gelir. 1921'de yalnız bir şekilde şehrimizde vefat eden Mimar Muzaffer, Sadreddin Konevi türbesinin haziresine defnedilir ama gelin görün ki bu hazire çevredeki diğer mezarlıklarla birlikte kaldırılır. Kemikler toplanıp Tekke Me-

zarlığı'na gömülür. Sille taşından yapılan şâhide de şu anda mevcut değildir. Kitabın içerisinde buna benzer nice tarihi kayıtsızlıklarımız, cahilliklerimiz yer alır.

Eski Konya'nın pazar günlerinin vazgeçilmesi çarşı börekleri ile reçel ya da tahine bandırılan böreğin kulaklarından da bu bölümde bahsedilir. Eski Konya'nın meşhur avukatlarından Mehmet Ali Apalı'nın Milli Mücadele kahramanlarından Sivaslı Ali Kemalî Efendi'nin torunu olduğunu da bu bölümdeki notlardan öğrendiğimi itiraf etmeliyim.

Yaz I-Konya'nın Sahipleri bölümünde Hz. Mevlana'dan, Şems'ten, Hacı Veyiszade Efendi'den, Ladikli Ahmet Ağa'dan inci mercan gibi kıssalar yer alır. Hacı Veyiszade'nin şu sözünü de kitapseverler ile paylaşmam vacip oldu sanırım: "Bir kalbden bin kitap çıkar. Ama bin kiptan bir kalb çıkabilmez." Ladikli Ahmet bahsinde geçen Uğurlu'nun şu cümlesini de veli olmasa bile güzel kalp taşıyan canlara armağan ediyim: "Evliyâ evlerindeki diğer sâkinlerin çoğu, çoğu zaman evlerinde ışıldayan bu çerağı fark edemezler."

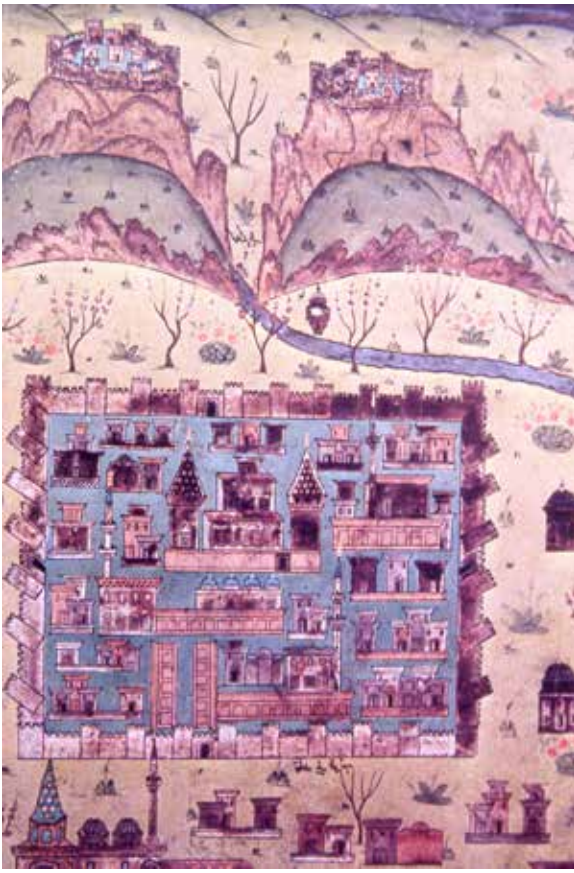
Yaz II-Atatürk ve Konya bahsi Atatürk'ün Konya'ya gelişleri ile başlar, Delibaşı İsyanı ile devam eder. Konu Sabriye'nin lokantası ve Sabile'ye kadar gelir. Başta da söylediğim gibi bölüm başlıkları ile içeriğindeki konular

Kamil Uğurlu

arasında tam bir tutarlılık mevcut değil ama bu, eski Konya özlemi duyanlar için dert değildir. Orta yaşı geçenler konu tutarlılığına bakmaz, eğitimde sarmal entegrasyon denen olguyu yaşamaktan zevk alırlar. Ben de sekizgen Kalenderi türbelelerinden bahsedilirken Ulaşba-ba hangisiydi, Kesikbaş hangisiydi diyerek bilgileri gözden geçirme imkanı buldum. Bazı bilemediklerim de bana dert oldu.

Güz I-Zarifler Meclisi bölümünde Tayyip Ağa, Deli Osman Ağa, ve Abdal Haydar Ağa gibi zevattan, Güz II-Ramazan ve Bizim Azınlıklar bölümünde Ekmekçi Hayık ve Panos gibi Konya'nın son azınlıklarından, Güz III-Şairler, Yazarlar ve Koray bölümünde son dönemin vefat

Matrakçı Nasuh'un Konya minyatürü

eden Konya'lı ediplerinden bahsedilir. Son Güz IV-Kapı Camisi Civârı Cumhuriyeti bölümü Kapı Camisi ile başlar, kitabın muhteviyatına eklenmek istenen diğer konu ve kişilerle devam eder.

En sona Süheyl Hoca'nın Not Defteri isimli bir bölüm eklenmiş. Tıp Tarihi alanında en fazla eser ve katkı sunan Cumhuriyet devri hekim, sanatçı, tarihçi, ediplerinden Süheyl Ünver hocanın Konya defterlerinden alıntı ve görsellere yer verilen bu bölüme ilgi duyanlar için Kubbealtı Yayınlarından 2006 yılında yayımlanan harika eser "Süheyl Ünver'in Konya Defterleri" (2)'ni öneririm. Bendeki kitabın başına şöyle not düşmüşüm: "18.04.2008 tarihin-

de Dr. Nuri Ahmet Sezer hediye etti. Kendisine teşekkür ederim." Meslektaşım, büyüğüm, Konya'nın ilk nükleer tıp uzmanı, Konya hayranı Nuri ağabeye de bu vesileyle rahmet dileyelim.

Beğenerek okuduğum, bitmesini istemediğim için yavaş yavaş ilerlediğim bu hâtırat orta yaş ve üzeri için eskiye özlemler barındıran nice yer ve şahıs isimlerini mündemiç. Ufak tefek yazım hatalarını görmezden gelmek gerek bu tip eserlerde. Bir realiteyi gözler önünde sermekle beraber oturak âlemlerinden bahsedilmese de olurdu dediğim oldu kitapta. Bunun dışında eleştireceğim bir husus yok. Kitabın başlarında iken Kâmil ağabeyi telefonla arayıp kitaptan aldığım zevki ifade ettiğimde kendisi de pek memnun oldu ve adresimi alıp Kıbrıs Şehrengizi'ni göndermek istedi. Bu fevkalade nazik önerisini kabul etmem mümkün olamazdı ama gözüm gene de bir yerlerde bu şehrengizi arıyor. Kitabı okuyup güzel bir Kıbrıs gezintisi yapmak da fena olmaz hani.

Kaynaklar:

- 1- Doğudan Batıya. Annemarie Schimmel. Çeviri: Ömer Enis Akbulut. Sufi Kitap.
- 2- Süheyl Ünver'in Konya Defterleri. Yayına hazırlayanlar: Gülbün Mesara, Mine Esiner Özen. Kubbealtı Neşriyat.

Konya Hâtıratı

Kâmil Uğurlu

İdealKent Yayınları

2021, 1. Baskı

Ankara